

דחוף - ארגוני הסביבה ובריאות הציבור קוראים לשרים לשמור על חיי התושבים, ולהתנגד לביטול מדיניות "אפס תוספת סיכון" והגדלת שינוע הנפט במפרץ אילת ובאשקלון - לקראת הדיון בממשלה

השבוע תובא לדיון בממשלה הצעת החלטה שערורייתית המבקשת להגדיל את כמויות שינוע הנפט של חברת קצא"א במפרץ אילת, תוך סיכון ביטחוני, בריאותי, כלכלי וסביבתי למפרץ אילת, לים התיכון ולתושבי אילת, אשקלון והנגב. החלטת הממשלה, אם תעבור, תאפשר הגדלה ללא הגבלה של העברת נפט באילת, דרך צינור הנפט בכל רחבי הנגב ועד לאשקלון.

בראשית הדברים, נבקש לציין כי לא מובנת הדחיפות הגדולה בהבאת הנושא בפני הממשלה דווקא עכשיו, כשאנו מצויים במלחמה קשה, כשבתקופה האחרונה ישנן התקפות על מיכליות נפט ועל מתקני תשתית באזור מפרץ אילת והאיזמים על מתקני התשתית בים התיכון הולכים ומתעצמים. אילת ואשקלון מטווחות כבר עשרה חודשים ויש סכנה מיידידת לפגיעה במיכליות הנפט ובמתקני האיחסון על החוף ולפגיעה בחיי אדם. גם חופי אשדוד בסכנה, על מתקני התשתית שבה, ייצור החשמל מתחנת אשכול ומי השתיה שלנו. האם זהו באמת הזמן המתאים לדון בהגדלת שינוע של נפט במפרץ אילת ובים התיכון?!

אין פלא שראשי הרשויות באילת, באשקלון ובנגב מתנגדים בצורה נחרצת להחלטה זו ולהגדלת שינוע הנפט, מחשש לחיי התושבים, הבריאות, הכלכלה, התיירות וערכי הטבע.

קצא"א (קו צינור אסיה-אירופה), רוצה להכפיל פי 10 את שינוע הנפט דרך מפרץ אילת וישראל עבור רווח כלכלי לחברה ולא לצורכי הביטחון האנרגטי של מדינת ישראל. מעקב אחר פעילותה של חברת קצא"א לאורך השנים מראה כי היא רצופה תקלות ואסונות סביבתיים מהחמורים שידעה מדינת ישראל ואשר הביאו להרשעות בבתי המשפט. תשתיות הצנרת הישנות של החברה, אשר אמורות לשרת את הגדלת השינוע והסחר, מעוררות דאגה ומגדילות את הסכנה לתקלות בעתיד. רק לפני כשבועיים היתה דליפה של נפט מהצינור של קצא"א באיזור מכתש רמון, שנחקרת כיום על ידי המשרד להגנת הסביבה.

לדאבונו, המהלכים הנעשים לאחרונה לטובת הגדלת כמויות השינוע וביטול מדיניות "אפס סיכון במפרץ אילת" נעשים תוך התעלמות מוחלטת מטענות ושיקולים מקצועיים, תוך עקיפת הסמכות הנתונה למשרד להגנת הסביבה בנושא, ועל אף ההתנגדות הנחרצת של אנשי מקצוע, מדענים, רופאים לבריאות הציבור וראשי רשויות בדרום, בראשן אילת ואשקלון. בנוסף, מהלכים אלה מתעלמים באופן בוטה מהסיכונים הביטחוניים החמורים שלאחרונה התגברו מאד דווקא באילת וים סוף, שאיתם מתמודדת ישראל בעת הזו.

בשל כל אלו ובשל הסיכונים המפורטים לעיל אנו, נציגי ארגוני הסביבה ובריאות הציבור, רואים בכוונה לבטל את "מדיניות אפס סיכון במפרץ אילת" ולהגדיל את כמויות שינוע הנפט, החלטות מסכנות חיים ובעלות השפעות שליליות רבות על בריאות הציבור, על הכלכלה והתיירות בנגב, באילת ובאשקלון, על הסביבה ואוצרות הטבע בארץ וכן על סוגיות אסטרטגיות הקשורות בביטחון ובמצבי חירום.

הסכנות הגלומות בהגדלת כמויות שינוע הנפט:

סכנה ביטחונית: מלבד גורמי הסיכון הקבועים הקיימים בכל שרשרת הערך של שינוע נפט מהים ליבשה ולהיפך, מתווסף הסיכון של ירי טילים ארוכי טווח וכתב"מים מאזור תימן ועיראק לכיוון מכלי אגירת הנפט ברמת יותם ומתקני קצא"א המצויים בקו המים ובים באילת, ומעזה למתקנים באשקלון ולמיכליות הנפט מול חופי אשקלון ואשדוד. תשתיות אלו מצויות בלב אוכלוסייה אזרחית ותשתיות אזרחיות. במהלך המלחמה הנוכחית גברו משמעותית האיומים הביטחוניים לפגיעה במכליות נפט בים או תשתיות קצא"א בעת שינוע הנפט מרצועת עזה לאשקלון ומחצי האי סיני והחותרים בתימן למפרץ אילת. כך למשל, הפגיעה באוניית המשא Rubymar¹ מול חופי תימן שגרמה לזיהום ים בשמן והכתב"מ שפגע לפני ארבעה חודשים במספנה בחיל הים באילת², והכתב"מ מתימן במרכז תל אביב, מחזדים את הסכנה המוחשית והמשמעותית בה מצוי מפרץ אילת.

סכנה לבריאות הציבור: כניסת עשרות מכליות נפט נוספות בשנה למסופי קצא"א באילת ובאשקלון והגברת הפעילות בחוות המכלים לידן, יגבירו את זיהום האוויר והתחלואה בערים אלו. מזהמי אוויר ממקורות אלו הוגדרו על ידי ארגון הבריאות העולמי וארגוני רופאים בינלאומיים כגורם סיבתי לתוצאי בריאות שונים, כגון: מוות ממחלות לב ונשימה, מוות מכלל הסיבות, החמרה של אסתמה בילדים, תחלואה במחלות לב, סוכרת סוג 2 וסרטן ריאה והשפעה על ילודים - לידת תינוקות במשקל נמוך ולידת פגים. 75% ממי השתייה בישראל הם מים מותפלים וזיהום מי הים לאורך חופי אשקלון מגבירים את הסיכון למתקני ההתפלה באשקלון ובאילת. כבר כיום תושבי אילת ואשקלון סובלים מזיהומי ריח קשים.

סכנה סביבתית: כל תוספת נפט מגדילה את הסיכוי לתקלות, שכאשר הן מתרחשות עלולות להרוס והורסות מערכות אקולוגיות שלמות, כשהנגזק הנו בלתי הפיך. בעשור האחרון נספרו 12 תקלות ואירועי זיהום משמעותיים ממתקני קצא"א השונים, כשהידועים בהם הם האסונות בעברונה ובחל צין, שגרמו להרס עצום והרג של בעלי חיים רבים. במידה

¹ לראשונה: ספינה שתקפו החותמים טבעה בים האדום; חשש מאסון סביבתי Ynet 2.3.24

² כתב"מ ששוגר מעיראק פגע בבסיס חיל הים באילת Ynet 01.04.24

שיהיה חלילה נזק במפרץ אילת, שונית האלמוגים - שהינה הצפונית בעולם ואחת העמידות ביותר לשינויי אקלים (ומכאן חשיבותה העולמית), ומהווה נכס לאומי וחלק מרכזי בכלכלת התיירות הישראלית - תיחרב. מתקני קצא"א באילת וחלק ניכר מהתשתית היבשתית נמצאים בתחום ההשפעה של קו השבר הסורי-אפריקאי (קו שבר פעיל), ובחלקו הניכר עובר בשטחים בנגב ובערבה בעלי רגישות סביבתית גבוהה וכן בשמורות טבע. התחממות הים גורמת להגברת העוצמות והתדירות של סופות ים קיצוניות במזרח הים התיכון ובמפרץ אילת. אלו צפויים להגביר את הסיכון לתאונות ימיות וכתוצאה מכך את הסיכון לשפכי נפט מזהמים. זיהום באזור אשקלון יוביל לזיהום נפט בחופים רבים לכל אורך קו החוף של ישראל.

סכנה כלכלית: היקף הנזקים מאירוע שפך של מאות עד אלפי טונות נפט באשקלון או באילת (כ-1% מנפח מכלית נפט גדולה) מוערך במיליארדי ש"ח. עבודה כלכלית שפורסמה ביוני 2024 ע"י חברת DHV עבור ארגוני הסביבה ועיריית אילת³, בחנה את הנזקים המצטברים מאירוע שפך נפט בינוני במפרץ אילת או באשקלון, וגילתה כי שפך של כ-4,500 ליטר עלול לגרום לנזק של כ-11 מיליארד ש"ח באילת, פגיעה בכלכלת העיר ואף במשק כולו. בנוסף, שפך נפט עלול לשתק את מתקן ההתפלה עליו נסמכת העיר. אם שפך בסדר גודל דומה יתרחש באזור אשקלון, הוא עלול לזהם לחדשים ארוכים (ואף יותר משנה) חופים רבים לאורך הים התיכון ועד אזור חיפה, ועלול לגרום לנזקים כלכליים של עשרות מיליארדי ש"ח - רובם בשל החשש להשבת מתקני התפלה, תחנות כוח ופגיעה בייצור החשמל. במקרה כזה עלות הנזק למשק מאי-אספקת חשמל יכולה להגיע לסכום של 35-122 מיליארד ש"ח עם השלכות קשות על הציבור בארץ ועל החוסן הלאומי.

התגובות הרשמיות של אנשי המקצוע במשרדי הממשלה בעבר היו כדלקמן:

במשרד החוץ טענו כי ביטול העסקה לא יערער את היחסים עם איחוד האמירויות. השגריר האמירתי בישראל אף הודיע זאת בצורה רשמית.

עיריית אילת ומשרד התיירות התנגדו להרחבת היקף שינוע הנפט בשל הפגיעה האפשרית בענף התעסוקה המרכזי באילת ונזקים אפשריים של מיליארדי ש"ח בשל הפגיעה בים ובחופים של מפרץ אילת/עקבה.

משרד הביטחון ביקש להקפיא את העסקה ולברר את ההשלכות הביטחוניות שלה.

משרד האנרגיה קבע כי אין חשיבות אנרגטית עבור מדינת ישראל בהגדלת כמויות הנפט המועברות דרך קצא"א. **המשרד להגנת הסביבה** הגדיר מדיניות לפיה אין מקום להרחבת פעילות שינוע הנפט במפרץ אילת (מעל 2 מיליון טון בשנה הנקובים בהיתר הרעלים) – מדיניות אשר זכתה לגיבוי ממשלתי בדיון בעתירה כנגד העסקה שנדונה בביהמ"ש העליון.

פרקליט המדינה בדיון בבג"צ בנושא הגדלת שינוע הנפט הודיע כי המדינה לא תתערב במדיניות המשרד להגנת הסביבה לאפס תוספת סיכון וכי היתר הרעלים לחברת קצא"א לא יעלה מהרף הנוכחי של 2 מיליון טון בשנה, ובשל כך משכו הארגונים העותרים את העתירה.

בנוסף:

- **האיגוד הישראלי להתפלה וטיפול במים ואיגוד רופאי בריאות הציבור בישראל** פרסמו חוות דעת המתנגדות להרחבת שינוע הנפט בשל הסיכונים הרבים לבריאות ולחוסן הלאומי של ישראל.
- **295 מדענים מהארץ והעולם**, מומחים בתחומי ביולוגיה ימית, אקולוגיה, הנדסה ותכנון שלחו מכתב לראש הממשלה המפרט מדוע אסור להגדיל את הסיכון לשוניות האלמוגים במפרץ אילת.
- **פורום רשויות החוף**, המאגד עשרות ראשי רשויות חוף בישראל, שלח מכתב לראש הממשלה המביע התנגדותו להגדלת שינוע הנפט באילת ואשקלון.

אנו קוראים לכם - אל תתנו ידיכם לסיכון ולפגיעה בתושבי אילת, אשקלון והנגב ובנכסי הטבע והציבור בדרום הארץ!

בברכה,

מור גלבווע, מנכ"ל עמותת צלול
ד"ר יונתן אייקנבאום, מנהל גרינפיס ישראל
ליאת לרנר, מנכ"לית אילת אילות אנרגיה מתחדשת
פרופ' נדב ששר, יו"ר עמותת הסביבה מדבר וים אילת
גדעון ברומברג, מנכ"ל אקופיס מזרח תיכון בישראל
טל הולצמן, יו"ר עמותת סביבה בריאה בערבה
ירדן ישראלי, מחאת הנוער למען האקלים

דן אלון, מנכ"ל החברה להגנת הטבע
אלעד הוכמן, מנכ"ל מגמה ירוקה
עמית ברכה, מנכ"ל אדם טבע ודין
יוני ספיר, יו"ר עמותת שומרי הבית
אריק רוזנבלום, מנכ"ל אקואושן
עזרי קידר, מנכ"ל עמותת קשת - קהילה | תרבות | סביבה
ד"ר טארק אבו חאמד, מנכ"ל מכון הערבה ללימודי סביבה
פרופ' נדב דוידוביץ', יו"ר פורום בריאות הציבור, ההסתדרות הרפואית
פרופ' חגי לוי, יו"ר איגוד רופאי בריאות הציבור, ההסתדרות הרפואית

³ הנזקים הצפויים למפרץ אילת מאסון נפט בינוני 11 מילארד שקל, כלכליסט 16.6.24